

Právo na přístup k internetu

Eva Fialová*

Abstrakt: Internet je v současné době důležitým nástrojem v životě jednotlivce. Internet slouží ke komunikaci mezi lidmi navzájem, i mezi jednotlivci a vládou, k přijímání informací a vyjadřování názorů a myšlenek. Prostřednictvím internetu vykonává jednotlivec svá základní práva, jako je např. právo na svobodu vyjadřování a právo přijímat informace, právo na soukromí, na vzdělání apod. Pokud nemá jednotlivec přístup k internetu nebo je jeho přístup k internetu omezen, či dokonce znemožněn, může dojít k zásahu do základních práv. Stát by měl připojení k internetu v určité kvalitě pro své občany učinit dostupným v rámci tzv. univerzální služby z důvodu umožnění výkonu základních práv. Omezit přístup k internetu nebo k určité části jeho obsahu lze v případě ochrany práv a svobod druhých či z důvodu ochrany veřejného zájmu za předpokladu existence legitimních důvodů a za podmínky přiměřenosti zásahu do práva, které je prostřednictvím internetu realizováno. Přístup k internetu sice slouží k výkonu základních práv, nicméně samotný přístup základním právem není. Pokud bude v budoucnu takové právo zahrnuto do katalogu základních práv, musí být učiněna úvaha, zda toto právo formulovat pozitivně či negativně. Tento článek se zabývá základním právem na přístup k internetu, základními právy realizovanými na internetu, jakož i omezením přístupu následkem protiprávního jednání.

Klíčová slova: internet, právo na soukromí, svoboda projevu, univerzální služba, základní práva

Úvod

Internet je v dnešní době převažujícím nástrojem komunikace a zábavy, získávání informací a vyjadřování nástrojů a postojů. Internet slouží k objednávání zboží a služeb, k hledání zaměstnání, ale také k jednání s orgány veřejné správy. Dalo by se říci, že přístup k internetu je nezbytnou součástí života jednotlivce. Internet svou povahou univerzálního komunikačního prostředku slouží rovněž jako nástroj k realizaci základních práv. Pokud jednotlivec přístup k internetu nemá, neboť si ho nemůže dovolit, či je přístupu dokonce zbaven, může absence připojení či blokace určitého obsahu nebo služby znamenat zásah do základních práv. Otázkou nicméně zůstává, zda je samotný přístup k internetu základním právem.

V první části tohoto článku budeme zaprvé diskutovat otázku, zda lze považovat připojení k internetu za základní lidské právo a případně, jak by takové základní právo mělo být formulováno, pokud by zákonodárce došel k závěru, že takové základní právo na připojení ve svém právním řádu zakotví. Dále se v tomto článku budeme zabývat některými základními právy, k jejichž naplňování internet slouží, a absence přístupu k internetu nebo blokace obsahu by znamenala zásah do těchto práv. Za určitých okolností může být přístup k internetu uživatelům odepřen či omezen z důvodů ochrany práv a svobod druhých. V poslední části článku se zaměříme na vybranou právní úpravu omezení přístupu následkem protiprávního jednání.

* JUDr. Mgr. Eva Fialová, LL.M., Ph.D., Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i. Email: eva.fialova@ilaw.cas.cz. Příspěvek vznikl za podpory projektu Grantové agentury České republiky č. 16-26910S s názvem *Biometrické údaje a jejich zvláštní právní ochrana (Biometric Data and Their Specific Legal Protection)*.

1. Základní právo na internet

Dne 27. června 2016 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci s názvem *Podpora, ochrana a výkon lidských práv na internetu*¹ (dále jen: „rezoluce“). Tato rezoluce je přijímána jako potvrzení základního práva na přístup k internetu.² Nicméně sama rezoluce se o právu na přístup k internetu jako o základním právu nezmiňuje. Přístup k internetu je dle rezoluce v současné době důležitým nástrojem pro výkon základních práv, stejně jako prostředek účasti občanů na veřejném životě a na rozvoji občanské společnosti.

Základní právo na přístup k internetu není podle informací autorky v žádném lidsko-právním dokumentu explicitně uvedeno. Katalog základních práv se nicméně v průběhu času vyvíjí. Některá základní práva byla do katalogu základních práv přijata státy a mezinárodními organizacemi až po jejich dovození judikaturou (např. právo na ochranu osobních údajů). Z tohoto vyplývá, že katalog základních práv není uzavřený a v čase neměnný soubor, který by nebylo možné rozšiřovat kupříkladu o právo na připojení k internetu.

V případě, že by se stát rozhodl právo na přístup k internetu jako základní právo deklarovat, museli by legislativci zvážit, jak toto právo v ústavě formulovat. Právo na přístup k internetu lze formulovat jako právo pozitivní či právo negativní. Pokud by základní právo na přístup k internetu bylo do souboru základních lidských práv začleněno jako právo pozitivní čili právo každého na připojení garantované státem, lze se domnívat, že by se nejednalo o právo bezprostředně vymahatelné, kterého by se každý mohl domáhat přímo. Připojení k internetu je službou, kterou poskytují soukromé subjekty za úplatu. Stát na sebe může vzít pozitivní povinnost zajistit připojení za určitých podmínek na veřejně dostupných místech, jako jsou veřejné knihovny či orgány státní správy,³ nebo zaručit přístup k internetu v určité kvalitě za dostupnou cenu v rámci univerzální služby (viz níže). Z tohoto důvodu by bylo pozitivní základní právo na přístup k internetu s největší pravděpodobností formulováno jako právo, kterého by se jednotlivci mohli domáhat v mezích určitého zákona stanovujícího bližší podmínky přístupu podobně jako je tomu u práv vyčtených v článku 41 Listiny základních práv a svobod (dále jen: „Listina“).

Další možností formulace základního práva na přístup je formulace negativní. Stát by se v ústavě zavázal nezasahovat do práva na připojení k internetu, ledaže by takový zásah byl v souladu se zákonem, a zároveň by takový zásah byl nezbytný z důvodu ochrany národní bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům, práv a svobod druhých, případně z dalších důvodů uvedených v základním zákoně. Takové znění by odpovídalo požadavkům rezoluce, která vyzývá státy, aby se zdržely bránění přístupu k internetu či jeho rušení.

De Hert a Kloza upozorňují na skutečnost, že internet je pouhým technickým prostředkem, který umožňuje výkon práva, nikoliv právo samotné.⁴ Uznání nového základního práva by nadto podle těchto autorů mohlo vést k inflaci základních práv, důsledkem čehož

1 UNITED NATIONS, GENERAL ASSEMBLY, HUMAN RIGHTS COUNCIL. The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet. 27. 6. 2016 [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf>.

2 Např. SANDLE, Tim. UN thinks internet access is a human right. *Business Insider* [online]. 22. 7. 2016 [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <<http://www.businessinsider.com/un-says-internet-access-is-a-human-right-2016-7>>.

3 Ustanovení § 33 estonského zákona o veřejných informacích stanoví, že každý musí mít možnost bezplatného přístupu k internetu ve veřejných knihovnách podle zákona o veřejných knihovnách. Public Information Act. *Riigi Teataja* [online] [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013001/consolide>>.

4 DE HERT, Paul – KLOZA, Dariusz. Internet (access) as a new fundamental right. Inflating the current rights framework? *European Journal of Law and Technology*. 2012, Vol. 3, No. 3, s. 4, [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <<http://ejlt.org/article/view/123/268>>.

by mohla základní práva ztratit na své hodnotě. „Začlenění nových práv do mezinárodního rámce lidských práva je opodstatněné pouze, [...] existuje-li shoda v tom, že je nezbytně nutná vysoká úroveň ochrany.“⁵

Na druhé straně je internet v současné době prvořadým nástrojem účasti na politickém a veřejném životě, vzdělávání, nebo zaměstnání. Internet slouží jednotlivcům k osobním aktivitám či k nákupu zboží a služeb. Internet je v neposlední řadě prostředkem pro komunikaci s orgány veřejné moci. Souhrnně řečeno, internet umožňuje jednotlivci účast na informační společnosti. Právo účasti na informační společnosti deklaruje článek 5A odst. 1 Ústavy Řecké republiky.⁶ Podle Polčáka je informační společnost společnost, která ke zvýšení informovanosti využívá informační a komunikační technologie.⁷ Informační a komunikační technologie je pojem širší než samotný internet. Mezi informační a komunikační technologie můžeme zařadit i mobilní telefonii nebo technologii *bluetooth*. S ohledem na důležitost internetu by se ovšem absence připojení dala s trochou nadsázky přirovnat k neexistenci jednotlivce.⁸

2. Přístup k internetu jako univerzální služba

Jak již bylo výše uvedeno, státy se mohou zavázat zajistit pro své obyvatele za určitých podmínek přístup k internetu nebo přístup k internetu v určité kvalitě. Zajištění přístupu k internetu může pomoci zmenšit propast v přístupu a využívání komunikačních a informačních technologií (tzv. *digital divide*). Tato propast existuje jak mezi jednotlivými státy, tak mezi skupinami obyvatel podle jejich bydliště, věku nebo pohlaví.⁹ Podle Světové obchodní banky nemá 4,3 miliardy lidí přístup k internetu. V samotné Evropské unii existuje digitální propast mezi zeměmi, kde obyvatelé dosahují vyšších příjmů, a mezi zeměmi se středně příjmovými obyvateli.¹⁰

Právě zmenšení digitální propasti je jedním ze záměrů Evropské unie v rámci strategie tzv. jednotného digitálního trhu. Nástrojem ke zmenšení digitální propasti by mělo být širokopásmové připojení¹¹ k internetu jako univerzální služba.¹² Český telekomunikační úřad definuje univerzální službu jako „*minimální soubor služeb, který je přístupný za stejných podmínek všem koncovým uživatelům, za dostupnou cenu a ve stanovené kvalitě*“.¹³ Univerzální služba je v Evropské unii upravena směrnici 2002/22/ES ze dne 7. března 2002

⁵ Ibidem.

⁶ Ústava Řecké republiky. Parlament Řecké republiky [online] [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf>>.

⁷ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 275.

⁸ HAMMOND, Allen S. The Telecommunications Act Of 1996: Codifying the Digital Divide. *Federal Communication Law Journal*. 1997, Vol. 50, No. 1, s. 185, [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <<https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1149&context=fclj>>.

⁹ SVĚTOVÁ OBCHODNÍ BANKA. Digital dividends. World Development Report 2016, s. 7 [online] [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/896971468194972881/pdf/102725-PUB-Replacement-PUBLIC.pdf>>.

¹⁰ Ibidem, s. 104.

¹¹ Parametry širokopásmového připojení nejsou univerzálně stanoveny. Evropská komise považuje širokopásmové připojení za připojení, při kterém se rychlost stahování pohybuje mezi 144 Kb/s a 30 miliony Mb/s, viz EVROPSKÝ PARLAMENT. Broadband as a universal service. 2016, s. 2 [online] [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/581977/EPRS_BRI\(2016\)581977_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/581977/EPRS_BRI(2016)581977_EN.pdf)>.

¹² EVROPSKÝ PARLAMENT. Bridging the digital divide in the EU. 2015, s. 8 [online] [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/573884/EPRS_BRI\(2015\)573884_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/573884/EPRS_BRI(2015)573884_EN.pdf)>.

¹³ ČESKÝ TELEKOMUNIKAČNÍ ÚŘAD. Univerzální služba (elektronické komunikace) [online] [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <<https://www.ctu.cz/univerzalni-sluzba-elektronicke-komunikace>>.

o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě). Základním požadavkem univerzální služby je dle bodu 8 recitálu této směrnice poskytovat uživatelům na jejich žádost připojení k veřejné telefonní síti v pevném místě za dostupnou cenu. Podle čl. 4 směrnice o univerzální službě členské státy zajistí, aby veškerým odůvodněným žádostem o připojení k veřejné telefonní síti v pevných místech a o přístup k veřejně přístupným telefonním službám v pevných místech vyhověl alespoň jeden podnik. Poskytované spojení musí umožňovat koncovým uživatelům uskutečňovat místní, vnitrostátní a mezinárodní telefonní volání, komunikaci prostřednictvím telefaxových zpráv a dat s rychlostmi dostatečnými pro funkční přístup k internetu, přitom je třeba zohlednit převažující technologie používané většinou účastníků a technologickou proveditelnost. Směrnice o univerzální službě byla do českého práva transponována § 38 a násl. zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích. Parametry univerzální služby jsou stanoveny vyhláškou č. 162/2005 Sb., o stanovení parametrů kvality univerzální služby a jejich mezních hodnot.

Strategie Jednotného digitálního trhu předpokládá přijetí evropského kodexu pro elektronické komunikace, který nově do univerzální služby zařadí cenově dostupné internetové připojení v určité kvalitě, která umožní uživateli využívat stanovený katalog služeb. Podle čl. 79 návrhu evropského kodexu pro elektronické komunikace¹⁴ členské státy zajistí, aby všichni koncoví uživatelé měli na území sátu přístup k dostupné službě funkčního přístupu k internetu a k hlasové komunikační službě v požadované kvalitě, včetně připojení potřebného pro dané služby, alespoň v pevném místě, a to s přihlédnutím ke zvláštním vnitrostátním podmínkám za dostupnou cenu. Důvodová zpráva k návrhu evropského kodexu pro elektronické komunikace považuje za funkční připojení k internetu připojení širokopásmové.¹⁵ Služba funkčního přístupu k internetu musí být schopna podporovat minimální soubor služeb stanovený v příloze V kodexu. Těmito službami jsou e-mail, vyhledávače umožňující vyhledávat a nacházet všechny druhy informací, základní online nástroje pro odbornou přípravu a vzdělávání, online noviny/zprávy, online nakupování/objednávání zboží nebo služeb, hledání zaměstnání a nástroje pro hledání zaměstnání, navazování profesních kontaktů, internetové bankovníctví, využívání služeb elektronické veřejné správy (*eGovernment*), sociální média a zasilání rychlých zpráv (*instant messaging*) a volání a videohovory ve standardní kvalitě.

Některé členské státy Evropské unie širokopásmové připojení k internetu za dostupnou cenu jako univerzální službu mají ve svých právních rádech již zakotvenu. Ve Finsku má kupříkladu každý právo na připojení za rozumnou cenu o rychlosti 2 Mb/s.¹⁶ Ve Španělsku je pod univerzální službu zařazeno širokopásmové připojení o rychlosti 1 Mb/s.¹⁷ Stejná rychlost připojení je jako univerzální služba garantovaná v Belgii.¹⁸

¹⁴ Návrh směrnice evropského parlamentu a rady, kterou se stanoví evropský kodex pro elektronické komunikace (přepřpracované znění) COM(2016) 590 final ze dne 12. 10. 2016.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ FINNISH COMMUNICATIONS REGULATORY AUTHORITY. Everyone is entitled to functioning telephone and internet connection [online]. 13. 10. 2016 [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <<http://pilvi.viestintavirasto.fi/en/internettelephone/righttoatelephone-andbroadbandsubscription.html>>.

¹⁷ Ley 2/2011, de 4 de marzo, de Economía Sostenible. In: *Boletín oficial del estado* [online]. 2011, Núm. 55 [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <<http://www.boe.es/boe/dias/2011/03/05/pdfs/BOE-A-2011-4117.pdf>>.

¹⁸ Koninklijk besluit tot vastlegging van de bitsnelheid voor functionele internettoegang in het kader van de verstrekkung van het geografische element van de universele dienst inzake elektronische communicatie. In: *Belgisch staatsblad* [online] [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <<http://www.bipt.be/public/files/nl/21300/KB%20van%202%20april%202014%20tot%20vastlegging%20bitsnelheid%20voor%20functionele%20internettoegang.pdf>>.

Právo na přístup k internetu v rámci univerzální služby tedy neznamená absolutní právo na přístup k internetu, ale možnost připojení k internetu v určité kvalitě za dostupnou cenu. Širokopásmové připojení jako univerzální služba bude znamenat snížení znevýhodněných koncových uživatelů, pro které by jinak služba v takové kvalitě byla z finančních důvodů nedostupná.

3. Přístup k internetu jako prostředek k výkonu svobody projevu a práva na informace

Ať již bude v budoucnu přístup k internetu mezinárodními a národními lidskoprávními dokumenty uznán jako jedno ze základních práv, či nikoliv, již nyní je nepochybné, že internet slouží k výkonu již existujících základních práv. Nejčastěji skloňovaným právem, které je prostřednictvím internetu vykonáváno, a jež může být znemožněním přístupu k internetu narušeno, je právo na svobodu projevu a právo přijímat informace. Podle čl. 10 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen: „EÚLP“) má každý právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. Podobně formuluje svobodu projevu i čl. 10 Listiny. EÚLP ani Listina neposkytují explicitně ochranu prostředkům realizace svobody projevu nebo šíření informací. Ochranu prostředkům šíření informací přiznal Evropský soud pro lidská práva (dále jen: „ESLP“) rozsudkem *Öztürk proti Turecku*.¹⁹ Podle ESLP čl. 10 EÚLP nechrání pouze informace samotné, ale i prostředky, kterými jsou informace šířeny. Každé omezení těchto prostředků znamená zásah do práva přijímat a šířit informace. Ve výše uvedeném případě se ještě nejednalo o internet, ale o zabavené knihy.

V případě *Ahmet Yildirim proti Turecku*²⁰ uznal ESLP právo na přístup k internetu jako právo, které je neodmyslitelně spjato s právem na přístup k informacím. Právo na přístup k internetu jako součást práva na informace zahrnuje na jedné straně právo každého jednotlivce na účast v informační společnosti a na druhé straně povinnost státu zaručit přístup k internetu pro své občany. Ahmet Yildirim provozoval internetovou stránku, na které zveřejňoval své akademické práce i své názory na různá témata. Soud prvního stupně nařídil zablokování této stránky jako předběžné opatření v trestním řízení proti stěžovateli, ve kterém byl tento stíhán za urážku památky Atatürka. Internet se podle ESLP stal jedním z hlavních prostředků, kterými jednotlivci uplatňují své právo na svobodu projevu a informací, jelikož poskytuje základní nástroj nezbytný k účasti na aktivitách a na diskusích, které se týkají politických otázek a otázek obecného zájmu.

Dalším případem, ve kterém ESLP vyhodnotil blokování obsahu internetových stránek jako zásah do práva na svobodu projevu, je věc *Cengiz a ostatní proti Turecku*.²¹ V tomto

¹⁹ Rozsudek ESLP ze dne 28. září 1999, č. 22479/93 (*Öztürk proti Turecku*).

²⁰ Rozsudek ESLP ze dne 18. března 2013, č. 3111/10 (*Ahmet Yildirim proti Turecku*).

²¹ Rozsudek ESLP ze dne 1. března 2016, č. 48226/10 a 14027/11 (*Cengiz a ostatní proti Turecku*).

případě byl státními orgány zablokován přístup na stránky *YouTube* s určitým obsahem na území Turecka. Důvodem blokace měla být rovněž urážka památky Atatürka. Zablokováním přístupu k obsahu zveřejněnému na stránkách *YouTube* bylo dle soudu uživatelům znemožněno šířit a přijímat informace.

Na rozdíl od EÚLP a Listiny je právo na informace a jeho zvláštní aspekt v podobě práva účasti na informační společnosti zakotveno v ústavě Řecké republiky, jak bylo již výše uvedeno. Umožnění přístupu k elektronicky přenášeným informacím, jejich vytváření, výměna a šíření je povinností státu. Stát musí přijmout některá pozitivní opatření, jako je zavádění informačních technologií do škol apod.²²

Se vzrůstajícím počtem uživatelů a s rychlostí, jakou se informace mezi uživatele šíří, se některé státy snaží určitý obsah či služby dostupné na internetu kontrolovat. Z tohoto důvodu se během tzv. arabského jara státy jako Egypt či Tunisko snažily přístup občanů k internetu blokovat,²³ což je jednání, které rezoluce důrazně odsuzuje.

4. Přístup k internetu a právo na soukromí

Internet bývá nejčastěji zmiňován v souvislosti s ohrožením či dokonce narušením práva na soukromí uživatele. Nicméně prostřednictvím internetu lze základní lidské právo na soukromí i realizovat. Právo na soukromí zahrnuje mimo jiné rovněž právo na navazování a budování vztahů mezi lidmi a vzájemnou komunikaci mezi rodinou či dalšími blízkými osobami. Rezoluce vyzývá státy k zajištění ochrany základních práv včetně práva na soukromí.

V českém právu je právo na soukromý a rodinný život garantováno článkem 7 a 10 Listiny. Na evropské úrovni je toto právo zakotveno v čl. 8 EÚLP. Podle tohoto ustanovení má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Důležitost participace na technologickém vývoji, včetně připojení k internetu, na soukromý život zdůrazňuje český Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 22/2010.²⁴ Ústavní soud se v tomto případě zabýval stížností proti nepřiznání práva na bezplatnou obhajobu podle trestního řádu z důvodu existence zbytných výdajů, mezi něž Krajský soud v Brně zařadil i výdaj za připojení k internetu. Ústavní soud připomněl ve výše uvedeném nálezu svoji předchozí judikaturu, a sice nález sp. zn. II. ÚS 517/99,²⁵ ve kterém zdůrazňuje, že respektování soukromého života zahrnuje umožnění rozvoje vztahů mezi lidskými bytostmi. Na oprávněnost výdajů nahlíží Ústavní soud se zřetelem k rozvoji mezilidských vztahů jako na součást práva jednotlivce na soukromí. „Lze dovodit, že člověk tak bývá netoliko objektem společenských poměrů, ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv. Vedle subjektivních faktorů na straně jednotlivce je při posu-

²² SPYROPOULOS, Philippos C. – FORTSAKIS, Theodore, P. *Constitutional Law in Greece*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 224.

²³ QERIMI, QERIM. Bridge over troubled water: An emerging right to access to the internet. *International Review of Law*. 2016, Vol. 2017, No. 1, s. 3, [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3038757>.

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 22/2010.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

zování, obvyklosti, resp. oprávněnosti' výdaje třeba vzít v úvahu i faktory objektivní, mezi ty mimo jiné patří technologický vývoj (např. mobilní telefony, internet) a s ním související změny ve způsobech komunikace, získávání informací, styku s úřady, sdružování apod., resp. vývoj technologií, skrze niž je realizováno právo jednotlivce na osobní rozvoj, vztahy s ostatními lidmi a vnějším světem, tedy právo na soukromý život.“

Pokud by byl přístup k internetu odepřen, například podmíněním práva na bezplatnou obhajobu, znamenalo by to omezení, či v některých případech dokonce znemožnění realizace práva na ochranu soukromí. Tento následek by mohl mít i zákaz přístupu k sociálním médiím tak jako v případě *Packingham*, neboť sociální média neslouží pouze k získávání informací, ale i k navazování a udržování kontaktů mezi jednotlivci. Americký stát Severní Karolína vydal zákon zakazující registrovaným pachatelům sexuálních trestných činů proti nezletilým využívat sociální sítě, které umožňují členství i dětem. Takový zákon shledal Nejvyšší soud Spojených států v rozporu s Prvním dodatkem Ústavy Spojených států garantujícím svobodu slova. Nejvyšší soud akcentoval ve svém rozhodnutí význam sociálních médií v moderní době. Podle Nejvyššího soudu Spojených států jsou sociální média pro mnohé hlavním zdrojem informací o aktuálních událostech, místem, kde hledají inzeráty nabízející zaměstnání a kde vyjadřují své názory na současné dění. Zákaz přístupu k sociálním médiím by měl za následek zabránění uživatelům ve výkonu těchto práv zaručených Prvním dodatkem. Dokonce i odsouzení pachatelé by měli mít oprávněné výhody pramenící z prostředků pro přístup informacím na sociálních médiích, zejména pokud se snaží o nápravu a o vedení života v souladu se zákonem.²⁶

V případě *Packingham* byl důvodem zákazu užívání sociálních médií zájem na ochraně obětí zabráněním navazování vztahů s osobami, které by se mohly stát oběťmi sexuálních delikventů. V řízení stát nicméně neprokázal, že by byl takový paušální zákaz legitimní a nezbytný ve vztahu ke svému účelu.

Stejný efekt jako zákaz přístupu k sociálním médiím by mohlo mít jejich monitorování a dohled ze strany státu nad obsahem. Jonathon Penny ve svém článku dokládá, že dohled nad chováním ze strany státu ovlivňuje chování uživatelů, přičemž povědomí o dohledu vedlo k tzv. *chilling effectu* při vyhledávání informací. Přístupování k určitému obsahu se na straně uživatelů výrazně snížilo.²⁷ Dohled státu nad sociálními médii využívanými ke komunikaci by mohl zapříčinit omezení, nebo dokonce zdržení se využívání těchto služeb, pokud by se uživatelé obávali, že jejich komunikace s jinými lidmi bude monitorována. Sociální média přitom využívá sedm z deseti občanů Spojených států,²⁸ v zemích Evropské unie je to 54 % obyvatel.²⁹

5. Další základní práva a jejich výkon na internetu

Každý má dle čl. 33 Listiny právo na vzdělání. Právo na vzdělání zná i EÚLP. Její dodatkový protokol v čl. 2 stanoví, že nikomu nesmí být vzdělání odepřeno. V současné době je

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států ze dne 19. června 2017, *US SC Packingham v. North Carolina* 582 U.S. (2017) [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/582/15-1194/>>.

²⁷ PENNEY, W. Jonathon. Chilling Effects: Online Surveillance and Wikipedia Use. *Berkeley Technology Law Journal*. 2006, Vol. 31, No. 1, s. 161, [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: <<https://ssrn.com/abstract=2769645>>.

²⁸ PEW RESEARCH CENTRE. *Social Media Fact Sheet* [online]. 12. 1. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<http://www.pewinternet.org/fact-sheet/social-media>>.

²⁹ EUROSTAT. Individuals using the internet for participating in social network [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tin00127>>.

běžné, že prostřednictvím internetu, respektive prostřednictvím informačního systému školy probíhá převážná část komunikace mezi školou a žákem nebo studentem. Podle čl. 4 odst. 3 *Studijního a zkušebního řádu Univerzity Karlovy*³⁰ při zápisu fakulta vydá studentovi výkaz o studiu, pokud nejsou údaje uvedené v tomto dokladu na fakultě evidovány pouze ve studijním informačním systému. Odst. 8 výše uvedeného ustanovení předpokládá výzvu studentovi prostřednictvím studijního informačního systému, pokud se student ve stanoveném termínu nezapíše do příslušného úseku studia. Za den doručení takové výzvy se považuje první den následující po zpřístupnění výzvy ve studijním informačním systému studentovi. Pokud by student neměl přístup k internetu a tedy k informačnímu systému, neměl by přístup k informacím o svém studiu a nemohl by tak vykonávat některé povinnosti spojené se studiem, či dokonce studium započít.³¹ Pokud škola využívání informačního systému vyžaduje, měla by studentovi či uchazeči o studium umožnit informační systém využívat ve svých prostorách tak, aby měl i student nebo uchazeč bez přístupu k internetu možnost požadavky školy splnit.

Jestliže student nebo uchazeč o studium nemá možnost využít internet za účelem použití informačního systému přímo v prostorách školy, a zároveň nemá přístup k internetu v jiném místě, může dojít k zásahu do jeho práv na vzdělání. V případě *Jankovskis proti Litvě*³² byl stěžovatel, který se nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody, odepřen přístup k internetu pro účely vyhledávání informací o vzdělání a studia na vysoké škole. ESLP zdůraznil roli internetu v dnešní společnosti a význam přístupu k internetu zvláště v situaci, kdy jsou určité informace dostupné pouze jeho prostřednictvím. Stát podle ESLP ve výše uvedeném případě ani nezhodnotil možnost umožnit stěžovateli omezený a kontrolovaný přístup spravovaný státními orgány, který by dle soudu stěží mohl znamenat bezpečnostní riziko. Stěžovatel se v tomto případě dovolával práva na informace podle čl. 10 EÚLP, nicméně je možné konstatovat, že následkem odepření přístupu k internetu dojde i k zásahu do práva na vzdělání podle čl. 2 dodatkového protokolu k EÚLP.

Se vzděláváním odsouzených počítá i zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Podle § 34 odst. 1 tohoto zákona se odsouzeným, u nichž jsou pro to předpoklady, obvykle umožní, aby získali vzdělání na základní nebo i střední škole, anebo se zúčastnili dalších forem vzdělávání, které jim umožní získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci. V některých českých věznicích mají odsouzení omezený přístup k internetu za účelem studia.³³

Dalším právem, které by mohlo být omezením nebo znemožněním přístupu k internetu narušeno, je právo podnikat a vykonávat jinou hospodářskou činnost. V českém právním řádu je toto právo garantováno v čl. 26 odst. 1 Listiny. Podle druhého odstavce tohoto ustanovení může zákon stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Připojení k internetu je nejen nutným předpokladem výkonu obchodní a prodejní činnosti v rámci elektronického obchodování, ale i nezbytným k výkonu dalších povolání či výkonu hospodářské činnosti, u nichž zákon vyžaduje určité úkony, které jsou možné

³⁰ UNIVERZITA KARLOVA. *Studijní a zkušební řád Univerzity Karlovy* [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<https://www.cuni.cz/UK-146.html#18>>.

³¹ Přihlášku ke studiu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity lze podat pouze v elektronické podobě. PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY. Informace o přijímacím řízení do navazujících magisterských, magisterských a bakalářských programů pro akademický rok 2018/2019 [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<https://www.law.muni.cz/dokumenty/41174#sek1>>.

³² Rozsudek ESLP ze dne 17. dubna 2017, č. 21575/08 (*Jankovskis proti Litvě*).

³³ ZDRÁHALOVÁ, Helena. První absolvent, který vystudoval UK za mřížemi: Na zkoušky jsem se těšil. In: *iForum. Online magazin Univerzity Karlovy* [online]. 20. 6. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<https://iforum.cuni.cz/IFORUM-16128.html>>.

pouze prostřednictvím internetu. Bez připojení k internetu by v konečném důsledku nebylo možno výkon takového povolání nebo hospodářské činnosti realizovat. Příkladem může být nutnost připojit se prostřednictvím internetu do informačního systému datových schránek zřízených zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Datovou schránku podnikající fyzické osoby zřizuje Ministerstvo vnitra ČR advokátovi, statutárnímu auditorovi, daňovému poradci a insolvenčnímu správci bezodkladně poté, co obdrží informaci o jejich zapsání do zákonem stanovené evidenci. Těmto fyzickým osobám podnikajícím je zřízena datová schránka bez jejich žádosti přímo ze zákona. Orgány veřejné moci doručují osobám, které mají zřízenou datovou schránku podle § 17 odst. 1 výše uvedeného zákona primárně do jejich datové schránky, umožňuje-li to povaha dokumentu. Pokud by tyto osoby neměly přístup k internetu, mohlo by toto vést k ohrožení či dokonce znemožnění výkonu jejich povolání.

Od 1. ledna 2018 mají lékaři povinnost předepisovat tzv. elektronické recepty. Podle § 80 odst. 1 zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech předepisují léčivé přípravky lékaři poskytující zdravotní služby, a to na lékařský předpis vystavený v elektronické podobě. Elektronické recepty se zasílají do Centrálního úložiště elektronických receptů. Podle § 3 odst. 1 vyhlášky č. 415/2017 Sb., prohází komunikace mezi centrálním úložištěm elektronických receptů a předepisujícími lékaři a vydávajícími farmaceuty prostřednictvím komunikačního rozhraní informačního systému centrálního úložiště elektronických receptů a informačního systému předepisujících lékařů a vydávajících farmaceutů. Lékař, který nemá k internetu přístup, nemůže elektronické recepty, až na výjimky uvedené v zákoně, vystavovat.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 25. listopadu 2003, sp. zn. I. ÚS 504/03 dovodil, že „[n]ezbytnou podmínkou fungování liberálně demokratické společnosti je vytvoření autonomního prostoru jednotlivce, v němž se může svobodně realizovat mimo jiné jakožto bytost sociální a hospodářská, která získává prostředky k životu prací a jinou činností s ekonomickými aspekty. Na druhou stranu, jak uvedeno výše, takové postavení jednotlivce je do značné míry determinováno stupněm rozvoje ekonomického, politického a konečně i veřejné mocenského uspořádání společnosti. Z podstaty tohoto práva jakožto práva hospodářského nelze bez dalšího dovodit závěr, že de facto toto právo (svoboda) vytváří autonomní prostor jednotlivce, v němž je jednatel oprávněn činit vše, co mu zákon nezakazuje (čl. 2 odst. 3 Listiny), přičemž veřejná moc smí do tohoto prostoru zasahovat toliko za zákonem stanovených podmínek (čl. 26 odst. 2 Listiny). Povaha tohoto práva je ambivalentní v tom, že nevytváří pouze status negativus, tedy prostor autonomie jednotlivce, do něhož nepřísluší veřejné moci zasahovat, nýbrž je to do jisté míry i veřejná moc, která pozitivně formuje a stanoví podmínky pro výkon povolání a hospodářských činností, a vytváří tak vlastně samotné předpoklady výkonu takových činností (status positivus).“³⁴ Zákon upravující činnosti spojené s výkonem některých povolání tedy může stanovit podmínky toho výkonu a povinnosti osobám, které taková povolání vykonávají. Mezi tyto podmínky může spadat i používání informačních systémů pro přenos dat mezi orgány veřejné správy, respektive zákonem zřízenými subjekty a výše uvedenými osobami, nicméně pokud již takovou povinnost stanoví, měl by stát těmto osobám vytvářet předpoklady pro výkon jejich povolání či hospodářské činnosti spočívající v zajištění služeb širokopásmového internetového připojení za dostupné ceny v rámci univerzální služby. Pokud stát nevytvoří předpoklady

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2003, sp. zn. I. ÚS 504/03.

pro přístup k internetovému připojení v určité kvalitě, ale zároveň bude po osobách vykonávajících určitá povolání v rámci podnikatelské nebo hospodářské činnosti požadovat další povinnosti, jejichž plnění je možné pouze prostřednictvím informačních systémů, může neexistence předpokladů pro plnění těchto povinností znamenat pro některé osoby zásah do práva podnikat nebo provozovat jinou hospodářskou činnost dle čl. 26 Listiny.

6. Omezení práva na přístup jako následek protiprávního jednání

Právo na svobodu projevu a právo přijímat informace prostřednictvím internetu není bezbřehé. Může být omezeno z důvodů ochrany bezpečnosti, veřejného pořádku (např. blokování obsahu z důvodu tzv. *hate speech*, dětské pornografie, boje proti terorismu apod.),³⁵ nebo z důvodu ochrany autorských práv. I v těchto případech je však nezbytné poměřovat tato práva a zájmy s jinými základními právy a svobodami. Zákonodárce, či v konkrétním sporu soudce, musí vždy zvážit, zda je omezení přístupu k internetu, nebo k obsahu v souladu s principem proporcionality mezi ochranou základních práv a svobod, které by mohly být takovým omezením dotčeny, a ochranou práv a svobod druhých, popřípadě veřejným zájmem.

Rada Evropy upozorňuje, že filtrování nebo blokace obsahu, nebo celých webových stránek musí být v souladu s druhým odstavcem čl. 10 EÚLP.³⁶ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se obává dobrovolného blokování, které nemusí naplňovat podmínky čl. 10 EÚLP. „[B]lokování webových stránek a platform s právním obsahem, jako je YouTube, Facebook, Wordpress a Twitter může být neslučitelné s čl. 10 a může být považováno za vážné porušení svobody projevu. Takové nepřiměřené opatření by bylo rozsáhlejší, než je důvodně nutné v demokratické společnosti.“³⁷ Příkladem takového problematického blokování může být německý zákon o prosazování práva na sociálních sítích (*Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken [Netzwerkdurchsetzungsgesetz]*).³⁸ Provozovatel sociální sítě musí zablokovat zjevně protiprávní obsah do 24 hodin po obdržení stížnosti. K blokování jiného než zjevného protiprávního obsahu má provozovatel lhůtu sedmi dnů. Za porušení zákona hrozí provozovateli pokuta až 50 milionů eur. Tento zákon byl kritizován zvláštním zpravodajem OSN pro podporu a ochranu práva na svobodu projevu Davidem Kayem z důvodu odpovědnosti uložené soukromým subjektům a absence soudního přezkumu blokace obsahu. „Krátké lhůty, spolu s výše uvedenými závažnými sankcemi, by mohly vést sociální sítě k nadměrné regulaci vyjadřování, zejména k vymazání legitimního vyjadřování, nepodléhajícího omezením v souladu s lidskoprávními dokumenty z opatrnosti před uložením sankcí. Taková předběžná cenzura by zasahovala do práva vyhledávat, přijímat a šířit informace na internetu.“³⁹

³⁵ RADA EVROPY. *Comparative Study on Blocking, Filtering and Take-Down of Illegal Internet Content 2015*, s. 4 [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/study-filtering-blocking-and-take-down-of-illegal-content-on-the-internet>>.

³⁶ *Ibidem*, s. 781.

³⁷ ORGANIZACE PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ. *Freedom of Expression on the Internet*. 2010, s. 182 [online] [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <<http://www.osce.org/fom/80723?download=true>>.

³⁸ Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz). In: *Bundesrecht* [online] [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <<https://www.buzer.de/s1.htm?g=NetzDG&f=1>>.

³⁹ ÚŘAD VYSOKÉHO KOMISAŘE OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Dopis zvláštního zpravodaje OSN pro podporu a ochranu práva na svobodu projevu ze dne 1. června 2017*, s. 4 [online] [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/Legislation/OL-DEU-1-2017.pdf>>.

V rozporu s právem na informace shledala za protiústavní francouzská Ústavní rada některé části zákona o podpoře šíření a ochraně tvorby na internetu (tzv. HADOPI). Tímto zákonem byl vytvořen státní orgán pro šíření děl a ochranu autorských práv na internetu (*Haute Autorité pour la Diffusion des œuvres et la Protection des droits d'auteur sur Internet*). Současně bylo zavedeno pravidlo „třikrát a dost“ pro porušení autorských práv, kdy za třetí porušení bylo zahájeno řízení u výše uvedeného orgánu, který v něm mohl rozhodnout o zákazu poskytnout uživateli internetové připojení v délce od dvou měsíců do jednoho roku. Podle rozhodnutí Ústavní rady porušoval výše uvedený zákon čl. 11 Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, který zaručuje svobodné sdělování myšlenek a názorů. „[Z]a současného stavu komunikačních prostředků a vzhledem k obecnému rozvoji veřejných služeb online komunikace a významu výše uvedeného při účasti na demokratickém životě a na vyjadřování myšlenek a názorů, znamená toto právo svobodu přístupu k těmto službám.“⁴⁰ Francouzská Ústavní rada učinila rovnítko mezi možností přístupu k internetu a svobodě vyjadřování jako základu participace na demokratické společnosti, kde je přístup k internetu takřka nezbytným předpokladem takové účasti.

Do práva na svobodu projevu a informací naopak nezasahuje povinnost poskytovatelů blokovat ilegální hazardní hry na internetu. Poskytovatelé připojení k internetu jsou podle nich povinni dle zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách zabránit přístupu k internetovým stránkám uvedeným na seznamu nepovolených internetových her vedeným Ministerstvem financí. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 28/16 jde o technické opatření, které má zamezit ilegálním aktivitám a jehož účelem je ochrana společenských zájmů před kriminálními aktivitami.⁴¹

Určité omezení přístupu k online službám z důvodu ochrany autorského práva zná i evropské právo. Čl. 8 odst. 3 směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti stanoví, že členské státy zajistí, aby nositelé práv měli možnost žádat o soudní zákaz ve vztahu ke zprostředkovatelům, jejichž služby jsou třetí stranou využívány k porušování autorského práva nebo práv s ním souvisejících. Podle čl. 11 směrnice 2004/48 o dodržování práv duševního vlastnictví členské státy zajistí, aby v případě vydání soudního rozhodnutí zjišťujícího porušení práva duševního vlastnictví mohly soudní orgány vydat vůči porušovateli práv soudní zákaz dalšího porušování. Možnost domáhat se zákazu poskytování služeb byla transponována do českého práva ustanovením § 40 odst. 1 písm. f) zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon. Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, se může domáhat zejména zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora. Zákaz poskytování služby se vztahuje jen na poskytovatele, kteří opustí tzv. bezpečný přístav zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, tedy na ty poskytovatele, kteří vybočí z rámce pasivního poskytovatele služby nebo přihlížejí porušování autorského práva.⁴²

Blokování přístupu k obsahu musí být selektivní, tj. musí být prováděno v takovém rozsahu, který bude dopadat pouze na nelegální obsah, respektive na obsah sdílený uživatelem, který autorská práva porušuje. Tuto podmínku vyslovil Soudní dvůr Evropské unie (dále jen: „SDEU“) v případě *Scarlet Extended SA a UPC Telekabel Wien*. V případě *Scarlet*

⁴⁰ CONSEIL CONSTITUTIONNEL. Rozhodnutí Ústavní rady č. 2009-580 DC ze dne 10. června 2009 [online] [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <<http://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2009/2009-580-dc/decision-n-2009-580-dc-du-10-juin-2009.42666.html>>.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. února 2017, sp. zn. Pl. ÚS 28/16.

⁴² SRSTKA, Jiří a kol. *Autorské právo a práva související*. Praha: Leges, 2017, s. 245.

*Extended*⁴³ rozhodl národní soud prvního stupně o povinnosti poskytovatele připojení spočívající ve znemožnění odesílání nebo přijímání elektronických souborů obsahujících hudební dílo z repertoáru správcovské společnosti SABAM prostřednictvím programu *peer-to-peer*. Předběžná otázka směřovala k souladu preventivního dohledu nad uživateli sdílejícími obsah s unijním právem. SDEU rozhodl, že příkaz na zavedení systému filtrování může porušit svobodu informací, neboť hrozí, že tento systém nebude dostatečně rozlišovat mezi legálním a protiprávním obsahem, takže by při jeho provozu mohlo docházet i k blokování sdílení s legálním obsahem.

V případě *UPC Telekabel Wien*⁴⁴ se jednalo o návrh na vydání soudního příkazu, jímž mělo být společnosti UPC Telekabel, která je poskytovatelem internetového připojení, nařízeno, aby svým zákazníkům zablokovala přístup k webovým stránkám nabízejících bez svolení výrobců kinematografických děl možnost stahování nebo sledování filmů prostřednictvím funkce *streaming*. Takový příkaz SDEU nevylučuje, nicméně adresát soudního příkazu musí dle SDEU při volbě opatření, která je nutné přijmout k vyhovění tomuto příkazu, dbát na dodržení základního práva uživatelů internetu na svobodu informací. „*Opatření, která přijme poskytovatel internetového připojení, musí být v tomto ohledu striktně cílená v tom smyslu, že musí sloužit k ukončení porušování autorského práva nebo práva s ním souvisejícího, jehož se dopouští třetí strana, aniž tím budou dotčeni uživatelé internetu, kteří využívají služeb tohoto poskytovatele k právem dovolenému přístupu k informacím. Jinak by se zásah uvedeného poskytovatele do práva uvedených uživatelů na informace jevil z hlediska sledovaného cíle jako neodůvodněný.*“

Odstranění či blokace obsahu se může osoba, která tvrdí, že do jejího práva bylo obsahem zpřístupněným na internetu zasaženo, domáhat u poskytovatele služeb informační společnosti. Poskytovatel *hostingu* odpovídá dle § 5 odst. 1 písm. b) již zmiňovaného zákona č. 480/2004 Sb. za obsah informací uložených na žádost uživatele, dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.⁴⁵ Jestliže se poskytovatel od jiného dozví o protiprávní povaze informací a chce se vyhnout případné žalobě ze strany této osoby, musí údajně protiprávní obsah zablokovat či odstranit. Tím k němu znemožní přístup dalším uživatelům. Problematickou na této právní úpravě je skutečnost, že poskytovatelé jsou po doručení oznámení o protiprávním obsahu postaveni do role soudce, který musí protiprávnost obsahu sám a na své náklady posoudit. Poskytovatelé poté z obavy před postihem odstraňují či blokují bez přezkoumání jakýkoliv obsah,⁴⁶ čímž znemožňují uživatelům internetu přístup k informacím, které mnohdy protiprávní být nemusí.

Přístup k určitému obsahu nemusí být spojen pouze s porušením autorských práv. V již zmiňovaném případě *Packingham* stát zabraňoval odsouzeným pachatelům sexuálních trestných činů proti nezletilým přístup ke službám, které nezletilí využívají či mohou využívat. V tomto případě bylo takové znemožnění užívání internetu natolik extenzivní, že Nejvyšší soud Spojených států konstatoval zásah do práv zaručených Prvním dodatkem.

⁴³ Rozsudek SDEU 24. listopadu 2011, věc C-70/10 (*Scarlet Extended SA proti SABAM*).

⁴⁴ Rozsudek SDEU ze dne 27. března 2014, věc C-314/12 (*UPC Telekabel Wien GmbH v. Constantin Film Verleih GmbH a Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH*).

⁴⁵ Toto ustanovení je transpozicí čl. 14 směrnice 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“), která na rozdíl od české právní úpravy stanoví, kdy poskytovatel *hostingu* odpovědný není.

⁴⁶ HUSOVEC, Martin. *Zodpovědnost na internete podla českého a slovenského práva*. Praha: CZ.NIC, 2014, s. 120.

Závěr

V tomto článku jsme se zabývali právem na přístup k internetu. Ačkoliv se vyskytují názory, že právo na připojení je základním lidským právem, takové právo nebylo mezi základní práva dosud přijato. Pokud by se zákonodárce k takovému kroku rozhodl, musel by uvážit, zda vymezí toto právo jako pozitivní, tj. právo na připojení, či lépe řečeno na přístup k internetu každého jednotlivce za určitých okolností, či jako právo negativní, tedy právo jednotlivce nebýt v přístupu k internetu rušen.

Připojení k internetu je považováno mezinárodními dokumenty i judikaturou za důležitý prostředek výkonu již existujících práv. Přístup k internetu je službou poskytovanou převážně soukromými subjekty. Aby bylo možné základní práva vykonávat, musí mít jednotlivec možnost připojení k internetu v určité kvalitě za dostupnou cenu. Službu připojení k internetu za výše uvedených podmínek by měl stát zajistit v rámci univerzální služby.

Mezi práva, k jejichž realizaci internet slouží, patří především právo na svobodu projevu a právo na informace jako součást práva na svobodu projevu, neboť internet je v současné době důležitou platformou účasti na informační společnosti. Další právo, které může být omezením přístupu k internetu dotčeno, je právo na soukromí jako právo navazovat vztahy a komunikovat s ostatními. Přístup k internetu slouží rovněž jako nástroj pro výkon práva na vzdělání a práva na výkon podnikatelské a hospodářské činnosti, neboť právní předpisy či vnitřní předpisy přístup k internetu pro výkon určité činnosti požadují. Bez přístupu k internetu by jednotlivec neměl možnost tato práva prakticky realizovat.

Přístup k internetu nebo k určitému obsahu či službám poskytovaným prostřednictvím internetu lze omezit z důvodu ochrany práv a svobod druhých či z důvodu ochrany veřejného zájmu. Takové omezení nesmí ovšem nepřiměřeně zasáhnout do základních práv a svobod, která jsou prostřednictvím internetu vykonávána.

Internet slouží k výkonu základních práv. Nicméně přístup k internetu by základním právem být neměl, jako jím není přístup k telefonní síti nebo ke knihám, přestože i tyto byly a stále jsou důležitým prostředkem k realizaci základních práv. Internet je tedy stále pouze jedním z prostředků k výkonu lidských práv, i když v současné době prostředkem stále významnějším. Katalog základních lidských práv by si měl zachovat technickou neutralitu a právě nástup internetu je největším dokladem této myšlenky.

Ochranu proti blokování přístupu k internetu poskytují prostředky proti zásahu do již existujících základních lidských práv. V demokratické společnosti je s ohledem na zachování základních práv neodůvodnitelná blokáce přístupu k síti internet. Taková blokáce by neprošla testem proporcionality mezi základním právem, které by bylo v konkrétním případě nejvíce dotčeno, a chráněným veřejným zájmem.

Pozitivní povinnost státu zajistit přístup k internetu lze též dovodit z již existujících práv. Stát by měl podústavními předpisy umožnit bezplatný přístup k internetu, a tím i realizaci základních práv, svým obyvatelům, kteří nemají dostatek finančních prostředků k úhradě této služby, např. ve veřejných knihovnách nebo v prostorách úřadů státní správy.

Right to Internet Access

Eva Fialová

Abstract: The internet is currently an important tool in the life of an individual. The internet serves *inter alia* for communication among people, between individuals and the government, for receiving information and expressing opinions and thoughts. The internet allows individuals to exercise their fundamental rights, such as the right to freedom of expression and the right to receive information, the right to privacy, the right to education, etc. When an individual has no access to the internet, or is restricted or she is even prevented from accessing the internet, her fundamental rights may be infringed. The state should make available an internet connection of a certain quality for its citizens under so-called universal service in order for individuals to be able to exercise their rights. Restriction of the internet access or of certain content may nevertheless occur in the case of protection of the rights and freedoms of others or in order to protect a public interest, provided that there are legitimate reasons for the interference into the right exercised on the internet and the reasonableness of such interference. Although the internet access serves for the exercise of the fundamental rights, the access itself is not the fundamental right. If this right is embraced into the catalogue of the fundamental rights, consideration should be given to whether this right is to be formulated positively or negatively. This article deals with the fundamental right to the internet access, fundamental rights realized on the internet and the restriction of access as a consequence of unlawful behaviour.

Key words: internet, freedom of expression, fundamental rights, right to privacy, universal service